

УДК 330.332.3: 336.221.22

DOI: 10.18524/2413-9998/2020.2(45).201422

**Є. І. Масленніков,**

доктор економічних наук, професор,  
професор кафедри менеджменту та інновацій,  
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,  
Французький бульвар, 24/26, 65044, м. Одеса, Україна,  
e-mail: evgenmaslennikov@ukr.net

**А. О. Гусєв,**

студент 3 курсу  
спеціальності «Облік і оподаткування»  
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,  
Французький бульвар, 24/26, 65044, м. Одеса, Україна,  
e-mail: onuepfartemhusiev@ukr.net

## **ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ КРАЇНИ ТА ВПЛИВ НА ЙОГО РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ**

У статті досліджено теоретичні і методологічні засади людського капіталу як чинника розвитку національної економіки в умовах глобалізації. Визначено взаємозв'язок проблеми людського капіталу та економічного розвитку країни. Проаналізовано парадигму еволюційного розвитку людського капіталу як фактора економічного зростання країни. Наведено основні показники вимірювання рівня розвитку людського капіталу країни. Виявлено, що людський капітал в Україні характеризується відносно низьким рівнем розвитку порівняно з розвиненими країнами світу. Встановлено вплив податкової політики держави на стимулювання розвитку людського капіталу країни. З'ясовано та обґрунтовано, що поточна податкова політика України не здійснює суттєвого стимулювання розвитку людського капіталу. Запропоновано концепцію реформування державної податкової політики України з метою підвищення рівня розвитку людського капіталу в країні.

**Ключові слова:** людський капітал; податкова політика; людські ресурси; економічний розвиток; глобалізація; податкова система.

**Постановка проблеми у загальному вигляді.** Людський капітал в умовах сучасного постіндустріального суспільства є одним з основних чинників економічного розвитку підприємств та країни в цілому. На сьогоднішній день інвестиції у людський

капітал мають значно більшу віддачу за інвестиції у матеріальне виробництво. В епоху глобалізації людський капітал стає також новим джерелом конкурентних переваг. Здатність національної економіки створювати й ефективно використовувати людський капітал все більшою мірою визначає економічний добробут країни.

Стимулюючий вплив на розвиток людського капіталу здійснює податкова політика держави. Слід зазначити, що підвищення ефективності управління людського капіталу в Україні на сучасному етапі потребує суттєвих трансформацій у поточній податковій політиці держави.

**Аналіз останніх досліджень та публікацій.** Дослідженню проблеми державної податкової політики та/або його впливу на розвиток людського капіталу присвячені наукові праці таких вітчизняних та зарубіжних вчених: Е. А. Кузнецова, В. І. Борщ, Є. І. Масленнікова, О. В. Полоус, І. І. Смирнової, К. І. Сімакова, Ю. Г. Тюріної, О. Є. Кузьміна, А. Ю. Шахно, О. А. Грішної, А. І. Крисоватого, Ю. Б. Іванова, О. М. Десятнюк, А. О. Нікітішина, І. Фішера, Т. Шульца, Г. Беккера, Е. Денісона та інших. Відсутність дослідження впливу та взаємозв'язку податкової політики держави й управління людського капіталу є основною не вирішеною проблемою науковців.

**Постановка завдання.** Дослідити людський капітал як чинник економічного розвитку в сучасних умовах, а також вплив податкової політики держави на його розвиток.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Людський капітал в сучасну епоху глобалізації стає одним з основних факторів економічного розвитку країни, оскільки інвестиції у людський капітал дають значно більшу віддачу, ніж інвестиції у матеріальне виробництво. Так, за розрахунками американського економіста Е. Денісона, віддача від інвестицій у людський капітал перевищує у 5–6 разів за вкладення в капітал у матеріально-речовій формі [1, с. 152].

На сьогоднішній день в економічній та управлінській науках не існує єдиного підходу щодо визначення терміну «людський

капітал». Науковці та міжнародні економічні організації надають наступні дефініції цього поняття (табл. 1).

Таблиця 1

### Визначення терміну «людський капітал»

Науковець / міжнародна економічна організація	Тлумачення
Т. Шульц	Людський капітал – сукупність якостей, навичок, здібностей та знань людини, які нею використовуються у виробничих або споживчих цілях [2, с. 17].
П. Демін	Людський капітал – сформований у результаті інвестицій та накопичений визначений рівень здоров'я, освіти, навичок, здібностей, мотивацій, та культурного розвитку як конкретного індивіда, так і суспільства в цілому, які доцільно використовуються у певній сфері суспільного відтворення, що сприяють економічному зростанню [2, с. 17].
І. А. Кокарев	Людський капітал – сукупність творчих здібностей, особистісних якостей, а також мотивації індивідів, що знаходяться у їхній власності, накопичуються за рахунок інвестицій та використовуються у певній сфері суспільного виробництва з метою досягнення максимізації доходу [2, с. 17].
Ю. Г. Тюріна	Людський капітал – форма проявлення виробничих сил індивіда, що забезпечує можливість одержання доходу [3, с. 38].
О. В. Полоус	Людський капітал – сукупність знань, умінь, навичок, що використовуються для задоволення різних потреб окремого індивіда та суспільства в цілому [2, с. 17].

О. А. Грішнова	Людський капітал – сформований і розвинений в результаті інвестицій та накопичений людиною певний запас здоров'я, знань, навичок, здібностей, мотивацій, які цілеспрямовано використовується у певній сфері економічної діяльності, сприяє підвищенню продуктивності праці й завдяки цьому здійснює вплив на зростання власних доходів, прибутку підприємства, а також національного доходу [4, с. 35].
Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР)	Людський капітал – знання, кваліфікації, навички, а також інші якості, якими володіє індивід та які є важливими для здійснення господарської діяльності [5, с. 13].
Світовий банк	Людський капітал – сукупність знань, професійних якостей і досвіду, якими володіють індивіди та які роблять їх «економічно продуктивними» [5, с. 13].
Special Eurobarometer	Людський капітал – знання, навички та компетенції, які притаманні індивідам, що сприяють особистому, громадському та економічному добробуту [5, с. 13].

*Джерело:* [2, с. 17; 3, с. 38; 4, с. 35; 5, с. 13].

Отже, людський капітал з економічної точки зору – сукупність усіх ресурсів індивіда (освіта, здоров'я, досвід, професійні компетентності, соціальні навички та інші), які здатні забезпечити будь-який позитивний соціально-економічний ефект індивіду, підприємству чи усьому суспільству.

Проблема людського капіталу розглядається на трьох рівнях:

1) на рівні індивіда – включає знання і навички, які індивідум здобув шляхом освіти, професійної підготовки та практичного досвіду та завдяки яким цей індивід може надавати виробничі послуги. Тобто, економічна сутність людського капіталу на цьому рівні полягає у здійсненні інвестицій – матеріальних та інших витрат на навчання (насамперед, матеріальні видатки та витрачений

час) з метою отримання в майбутньому високої продуктивності і, як наслідок, збільшення доходу;

2) на рівні підприємства (мікрорівні) – включає сукупні професійні здібності усіх працівників підприємства, а також діяльність підприємства, спрямована на підвищення ефективності організації праці та розвитку персоналу. Слід зазначити, що проблема управління людського капіталу на рівні підприємства також залежить від вибору поточної стратегії організації (так, застосування підприємством стратегії прибутковості (максимізації прибутків) та стратегії ліквідації (мінімізації збитків) потребуватиме протилежних заходів при здійсненні управління людським капіталом організації);

3) на рівні суспільства (макрорівні) – є національним людським капіталом, включає сукупні вкладення у наступні галузі діяльності: освіта, професійна підготовка й перепідготовка, працевлаштування тощо. Слід зазначити, що на макрорівні людський капітал здійснює суттєвий вплив на формування ринку праці в країні, а також визначає рівень її продуктивності [2, с. 18].

Економічна сутність людського капіталу полягає у таких його особливостях:

– є одним із визначальних чинників економічного розвитку на сучасному етапі;

– його формування потребує значних витрат для усіх секторів (головним чином, державного сектору) національної економіки;

– так само як і матеріальний капітал, може змінювати свою вартість під впливом різних економічних чинників;

– нижчий ступінь ліквідності у порівнянні з матеріальним капіталом, оскільки людський капітал є невіддільним від його носія – людської особи тощо.

Розглядаючи історичну парадигму розвитку людського капіталу у світі в цілому, слід зазначити такі його етапи:

1) доіндустріальний – період до початку промислової революції, людський капітал зводився, головним чином, до капіталу здоров'я;

2) індустріальний – період від початку промислової революції

до кінця XX ст., людський капітал розглядався, насамперед, як сукупність здоров'я та трудових ресурсів;

3) постіндустріальний – формується у теперішній час під впливом глобалізаційних процесів, поняття людського капіталу набуває сучасного розуміння і включає здоров'я, рівень освіти, соціальні навички тощо.

Отже, на сьогоднішній день людський капітал сформувався у вигляді тріади підсистем:

1) людський капітал як ресурс здоров'я (сформувалась у доіндустріальний період);

2) людський капітал як трудовий ресурс (сформувалась в індустріальний період);

3) людський капітал як соціальний ресурс (формується сьогодні у постіндустріальний період).

На рівні макросередовища, поточний стан розвитку людського капіталу в країні вимірюється низкою показників, найбільш розповсюдженими серед яких є:

- індекс людського розвитку;
- індекс людського капіталу;
- індекс глобальної конкурентоспроможності.

Індекс людського розвитку (ІЛР) – інтегральний показник, що визначає рівень життя, освіченості і довголіття населення на території певної країни. ІЛР складається з наступних показників:

– валовий національний дохід (ВНД) на душу населення за паритетом купівельної спроможності (ПКС);

- очікувана тривалість життя;
- очікувана кількість років, витрачених на навчання;
- середня кількість років, витрачених на навчання.

Так, ІЛР при вимірюванні людського капіталу враховує найбільш суттєві його аспекти: економічний добробут, освіченість, медичне забезпечення.

Динаміку ІЛР в Україні протягом 2005–2018 рр. у порівнянні із середньосвітовими значеннями за аналогічний період наведено у табл. 2.

Таблиця 2

**ІЛР в Україні та в світі**

Рік	ІЛР в Україні	Середньосвітове значення ІЛР
2005	0,715	0,669
2006	0,722	0,676
2007	0,729	0,682
2008	0,733	0,688
2009	0,727	0,691
2010	0,732	0,697
2011	0,737	0,703
2012	0,742	0,708
2013	0,744	0,713
2014	0,747	0,718
2015	0,742	0,722
2016	0,746	0,727
2017	0,747	0,729
2018	0,750	0,731

*Джерело:* [6].

ІЛР в Україні у 2018 році за окремими показниками у порівнянні із середньосвітовим рівнем наведено у табл. 3.

Таблиця 3

**ІЛР в Україні та в світі за окремими показниками (2018)**

Показник	Україна	Світ
ІЛР	0,750	0,731
Очікувана тривалість життя, років	72,0	72,6
Очікувана кількість років, витрачених на навчання	15,1	12,7

Середня кількість років, витрачених на навчання	11,3	8,4
ВНД на душу населення за ПКС, міжн. дол. США	7994	15745

*Джерело:* [7, с. 300–303].

Аналізуючи ІЛР як індикатор рівня розвитку людського капіталу на макрорівні, слід звернути увагу на:

– ІЛР в Україні має тенденцію до підвищення. Проте, темпи підвищення ІЛР в Україні є значно нижчими за середньосвітовий рівень;

– ІЛР в Україні в 2018 році (0,750) є дещо вищим за середньосвітовий показник (0,731).

Слід зазначити, що відносно високе значення ІЛР в Україні забезпечується за рахунок показників освіти. При цьому негативний вплив на ІЛР в Україні здійснює показник економічного добробуту – ВНД на душу населення за ПКС, який в Україні є майже в 2 рази нижчим, ніж в середньому у світі [7, с. 300–303].

Отже, відповідно до показника ІЛР, людський капітал в Україні характеризується високим рівнем освіченості, задовільним рівнем медичного забезпечення та низьким рівнем економічного розвитку.

Однак, при визначенні рівня розвитку людського капіталу на основі ІЛР, слід зазначити, що цей показник містить суттєві недоліки, які можуть істотно спотворювати реальне становище людського капіталу в країні:

– ІЛР враховує лише такі складові людського капіталу, як освіченість, медичне забезпечення, економічний добробут. При цьому людський капітал охоплює значно більше компонентів;

– ІЛР лише частково розкриває основні індикатори рівня розвитку людського капіталу (рівень медичного забезпечення розра-



ховується лише на підставі очікуваної тривалості життя; рівень освіченості – на основі кількості витрачених на навчання років без урахування якості освіти; рівень економічного розвитку – згідно з ВНД на душу населення за ПКС, який не завжди достовірно оцінює рівень життя населення).

Індекс людського капіталу (ІЛК) – метод оцінки рівня розвитку людського капіталу, який надає кількісну оцінку освіти, охорони здоров'я та рівня доходів населення країни.

ІЛК відображається у вигляді двовимірного графіку, у якому зазначається:

- рівень очікуваної продуктивності праці;
- реальний ВВП на душу населення за ПКС.

Рівень очікуваної продуктивності праці враховує наступні показники:

- виживання (вірогідність дожиття до 5 років) – визначає рівень дитячої смертності в країні;
- освіта (очікувана кількість років, витрачених на навчання; а також скоригована кількість років, витрачених на навчання, з урахуванням рівня якості освіти);
- стан здоров'я (ймовірність дожиття до 60 років; показник низькорослості серед дітей до 5 років) [8, с. 34].

В Україні ІЛК у 2018 році становить 0,65 (рівень очікуваної продуктивності) за рівня ВВП на душу населення за ПКС 9287 міжн. дол. США [9]. Рівень очікуваної продуктивності в Україні є дещо вищим за середньосвітовий рівень (0,57). При цьому в Україні чітко проявляється різниця між очікуваною кількістю років, витрачених на навчання (13,0) та кількістю витрачених років на навчання, скоригованою на рівень якості освіти (10,2) [8, с. 44]. Це свідчить про невисокий рівень якості освіти, порівняно із розвиненими країнами світу (ІЛР, на відміну від ІЛК не враховує якісні показники освіти).

Отже, ІЛК фактично є модифікованою формою ІЛР, який за рахунок більшої кількості індикаторів, надає більш точну оцінку рівня розвитку людського капіталу.

Індекс глобальної конкурентоспроможності (ІГК) – показник, який визначає рівень економічної конкурентоспроможності в країні.

ІГК містить наступні показники:

- якість інститутів;
- інфраструктура;
- рівень технологічного розвитку;
- макроекономічна стабільність;
- здоров'я;
- освіта і професійна підготовка;
- ефективність на ринку товарів і послуг;
- ефективність на ринку праці;
- розвиненість фінансового ринку;
- розмір внутрішнього ринку;
- конкурентоспроможність компаній;
- інноваційний потенціал [10, с. 2].

Характерною особливістю цього показника є комплексний характер дослідження рівня розвитку людського капіталу. Так, ІГК, окрім освіти, здоров'я та економічного добробуту враховує також низку інших факторів, які опосередковано пов'язані з людським капіталом.

ІГК в Україні у 2019 році за окремими показниками наведено у табл. 4.

Таблиця 4

### ІГК в Україні (2019)

Показник	Значення (від 0 до 100)	Місце в світі (серед 141 країни)
Якість інститутів	48	104
Інфраструктура	70	57
Рівень технологічного розвитку	52	78
Макроекономічна стабільність	58	133
Здоров'я	66	101

Освіта і професійна підготовка	70	44
Ефективність на ринку товарів і послуг	57	57
Ефективність на ринку праці	61	59
Розвиненість фінансового ринку	42	136
Розмір внутрішнього ринку	63	47
Конкурентоспроможність компаній	57	85
Інноваційний потенціал	40	60
Загальний показник	57	85

*Джерело:* [10, с. 570].

Аналізуючи ІГК в Україні, слід зазначити, що розвиток людського капіталу в Україні на сьогоднішній день знаходиться на відносно низькому рівні. Серед показників, які здійснюють найбільший вплив на відображення рівня розвитку людського капіталу (освіта і професійна підготовка, здоров'я, макроекономічна стабільність), Україна займає відносно високі позиції лише за рівнем освіти, в той час як за макроекономічною стабільністю Україна посідає одне з останніх місць у світі серед досліджуваних країн (133 місце серед 141 країни).

Відносно низький рівень фінансування розвитку людського капіталу підприємницьким сектором в Україні зумовлений наступними факторами:

- незначні обсяги вільних коштів підприємств, які можуть бути інвестовані у людський капітал;
- відсутність розуміння підприємцями необхідності здійснення інвестицій у людський капітал;
- низька ефективність системи державного стимулювання щодо здійснення інвестування у людський капітал тощо.

Підвищення рівня розвитку людського капіталу в Україні в умовах низьких обсягів інвестування підприємств, вимагає, насамперед, державного фінансування, що потребує впровадження суттєвих змін у податковій політиці держави.

Основне призначення податкової політики з позиції стимулювання розвитку людського капіталу зводиться до максимізації наповнення державного бюджету.

Так, основними шляхами реформування податкової політики України як стимулювання розвитку людського капіталу є впровадження наступних заходів:

– поступове зниження ставки ПДВ – сприятиме зниженню видатків на споживання сектору домогосподарств та, як наслідок, збільшенню їх реальних доходів. При цьому подальше зниження ставки ПДВ має відбуватися лише за умов економічного зростання та знаходження альтернативного джерела наповнення державного бюджету (у т. ч. за рахунок неподаткових надходжень чи операцій з капіталом), так як частка ПДВ у структурі доходів Державного бюджету України є найвищою. З позиції розвитку людського капіталу такий захід спрямований на підвищення середнього рівня економічного добробуту населення (одного з основних критеріїв при визначенні рівня розвитку людського капіталу);

– впровадження податку на виведений капітал при збереженні податку на прибуток підприємств – підприємства сплачуватимуть одночасно податок на виведений капітал (база податку – сума частини прибутку, що була виведена з обороту підприємства) та податок на прибуток підприємств (база податку – сума частини прибутку, що була реінвестована). При цьому ставка податку на виведений капітал має бути вищою ніж ставка податку на прибуток підприємств. Таке нововведення має поєднати переваги цих податків, забезпечити одночасно наповнення державного бюджету країни в короткостроковому періоді та стимулювання підприємців до реінвестування, що в середньостроковому періоді призведе до збільшення обсягів інвестування та виробництва. У довгостроковому періоді збільшення обсягів виробництва призведе і до підвищення доходів Державного бюджету України

за рахунок збільшення обсягів податкових надходжень, що означатиме появу додаткових фінансових ресурсів на державне стимулювання розвитку людського капіталу країни;

– введення спеціальних знижених ставок податку на прибуток підприємств/податку на виведений капітал для підприємств, що відповідають основним вимогам корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) та/або здійснюють інвестиції у людський капітал – спрямоване на активний розвиток та практичне застосування КСВ в Україні, що сприятиме розвитку людського капіталу. Так як у структурі податкових надходжень Державного бюджету України частка податку на прибуток підприємств є відносно невеликою, зниження ставки цього податку для соціально відповідальних підприємств не призведе до суттєвих втрат доходів державного бюджету.

**Висновки та пропозиції.** Людський капітал – сукупність усіх людських ресурсів, які в подальшому можуть бути застосовані для отримання позитивного соціально-економічного ефекту. Під впливом сучасних глобалізаційних процесів інвестування у людський капітал стає основним фактором економічного розвитку постіндустріальної країни. При цьому людський капітал є провідним фактором розвитку усіх секторів національної економіки.

Проблема людського капіталу розглядається на трьох рівнях: на рівні індивіда – є чинником розвитку сектору домогосподарств, мікрорівні (рівень підприємства) – здійснює вплив на підприємницький сектор економіки та макрорівні (рівень суспільства) – фактор розвитку державного сектору національної економіки.

На сьогоднішній день, людський капітал розглядається як триада підсистем: людський капітал як ресурс здоров'я; людський капітал як трудовий ресурс; людський капітал як соціальний ресурс.

Рівень розвитку людського капіталу країни вимірюється низкою показників, найбільш розповсюдженими серед яких є: ІЛР, ІЛК, ІГК. В основу цих показників покладено рівень

освіти, здоров'я та економічного добробуту населення країни. В Україні рівень розвитку людського капіталу майже збігається із середньосвітовими показниками, однак є значно нижчим ніж у розвинених країнах світу. При цьому поточний рівень розвитку людського капіталу переважно забезпечується за рахунок показників освіченості, а саме кількість років, витрачених на навчання. Негативний вплив на розвиток людського капіталу в Україні найбільше здійснює низький рівень економічного розвитку країни. Отже, поточний стан розвитку людського капіталу в Україні вимагає вжиття спеціальних заходів, спрямованих на стимулювання його розвитку, з боку держави, а також підприємницького сектору національної економіки.

На рівні макросередовища основним стимулюючим інструментом розвитку людського капіталу є податкова політика держави. Податкова політика здійснює вплив на розвиток людського капіталу через максимізацію доходів державного бюджету, які в подальшому можуть бути використані на стимулювання розвитку людського капіталу у вигляді бюджетних видатків. Основними заходами реформування податкової політики України як стимулюючого фактору розвитку людського капіталу країни є: поступове зниження ставки ПДВ; введення податку на виведений капітал, який стягуватиметься за більш високою ставкою, ніж податок на прибуток підприємств; надання пільгової податкової ставки для соціально відповідальних підприємств та/або підприємств, що здійснюють інвестування у будь-яку складову людського капіталу.

### Список використаної літератури

1. Смирнова І. І., Сімаков К. І. Оцінка рівня розвитку людського капіталу України в умовах глобалізації. Економічний вісник Донбасу. 2019. № 1 (55). С. 151-156.
2. Полоус О. В., Лукій Т. Р. Економічний зміст конкурентоспроможності людського капіталу в умовах глобалізації. Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 35. С. 16-21.
3. Тюрина Ю. Г., Мулюкова Р. Р. Развитие человеческого капитала как направление реализации государственной политики в области налогообложения физических лиц. Финансовая аналитика: проблемы и решения. Налоговая политика. 2014. № 36 (222). С. 37-48.

4. Гришнова О. А. Людський, інтелектуальний і соціальний капітал України: сутність, взаємозв'язок, оцінка, напрями розвитку. Соціально-трудові відносини: теорія та практика. 2014. № 1. С. 34-40.
5. Пищуліна О., Юрочко Т., Міщенко М., Жаліло Я. Розвиток людського капіталу: на шляху до якісних реформ. Центр Разумкова. Заповіт. 2018. 368 с. URL: [http://razumkov.org.ua/uploads/article/2018\\_LUD\\_KAPITAL.pdf](http://razumkov.org.ua/uploads/article/2018_LUD_KAPITAL.pdf) (дата звернення: 12.03.2020).
6. United Nations Development Programme. Human Development Reports. Human Development Data (1990-2018). URL: <http://hdr.undp.org/en/data> (дата звернення: 12.03.2020).
7. Human Development Report 2019. Beyond income, beyond averages, beyond today: Inequalities in human development in the 21st century. URL: <http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr2019.pdf> (дата звернення: 12.03.2020).
8. Проект развития человеческого капитала. 2019. 50 с. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/30498/33324RU.pdf?sequence=13&isAllowed=y> (дата звернення: 12.03.2020).
9. Мировой атлас данных. Украина. Экономика – Gross domestic product per capita based on purchasing-power-parity in current prices. URL: <https://knoema.ru/atlas/Украина/ВВП-по-ППС-на-душу-населения> (дата звернення: 12.03.2020).
10. The Global Competitiveness Report 2019. World economic forum. 650 p. URL: [http://www3.weforum.org/docs/WEF\\_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf](http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf) (дата звернення: 12.03.2020).

Стаття надійшла 12.03.2020 р.

**Е. И. Масленников,**

доктор экономических наук, профессор,  
профессор кафедры менеджмента и инноваций  
Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова  
Французский бульвар, 24/26, 65044, г. Одесса, Украина,  
e-mail: [evgenmaslennikov@ukr.net](mailto:evgenmaslennikov@ukr.net)

**А. А. Гусев,**

студент 3 курса  
специальности «Учет и налогообложение»  
Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова  
Французский бульвар, 24/26, 65044, г. Одесса, Украина,  
e-mail: [onuexpfartemhusiev@ukr.net](mailto:onuexpfartemhusiev@ukr.net)

**ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ КАПИТАЛ СТРАНЫ  
И ВЛИЯНИЕ НА ЕГО РАЗВИТИЕ  
ГОСУДАРСТВЕННОЙ НАЛОГОВОЙ ПОЛИТИКИ**

В статье исследованы теоретические и методологические основы человеческого капитала как фактора развития национальной экономики в условиях глобализации. Определена взаимосвязь проблемы человеческого капитала и экономического развития страны. Проанализирована парадигма эволюционного развития человеческого капитала как фактора экономического роста страны. Приведены основные показатели измерения уровня развития человеческого капитала страны. Выявлено, что человеческий капитал в Украине характеризуется относительно низким уровнем развития по сравнению с развитыми странами мира. Установлено влияние налоговой политики государства на стимулирование развития человеческого капитала страны. Выяснено и обосновано, что текущая налоговая политика Украины не осуществляет существенного стимулирования развития человеческого капитала. Предложена концепция реформирования государственной налоговой политики Украины с целью повышения уровня развития человеческого капитала в стране.

**Ключевые слова:** человеческий капитал; налоговая политика; человеческие ресурсы; экономическое развитие; глобализация; налоговая система.

**Ye. I. Maslennikov,**

doctor of economics, professor  
professor of the Department of management and innovations  
of Odessa I. I. Mechnikov National University,  
24/26, Frantsuzkiy av., Odessa, 65044, Ukraine  
e-mail: [evgenmaslennikov@ukr.net](mailto:evgenmaslennikov@ukr.net)

**A. O. Husiev,**

student of third-year,  
specialty “Accounting and Taxation”  
of Odessa I. I. Mechnikov National University,  
24/26, Frantsuzkiy av., Odessa, 65044, Ukraine  
e-mail: [ounepfartemhusiev@ukr.net](mailto:ounepfartemhusiev@ukr.net)

## **HUMAN CAPITAL AND THE IMPACT ON ITS DEVELOPMENT OF THE STATE TAX POLICY**

The article explores the theoretical and methodological foundations of human capital as a factor in the development of the national economy in the context of globalization. The relationship between the problem of human capital and the economic development of the country has been determined. The paradigm of evolutionary development of human capital as a factor of economic growth of the country has been analyzed. The main indicators of measuring the level of human capital development of a country are presented. It has been revealed that human capital in Ukraine is characterized by a relatively low level of development compared to the developed countries of the world. The influence of the state’s tax policy on stimulating the development of the country’s human capital has been established. It is found out and justified that the current tax policy of Ukraine does not carry out a significant incentive for the development of human capital.



The concept of reforming Ukraine's state tax policy in order to increase the level of human capital development in the country has been proposed.

**Key words:** human capital; tax policy; human resources; economic development; globalization; tax system.

## References

1. Smyrnova, I. I. & Simakov, K. I. (2019). Otsinka rivnia rozvytku liudskoho kapitalu Ukrainy v umovakh hlobalizatsii [Assessment of the level of human capital development of Ukraine in the context of globalization]. *Ekonomichnyi Visnyk Donbasu. – Economic bulletin of Donbass*, Vol. 1 (55), pp. 151-156. [in Ukrainian].
2. Polous, O. V. & Lukii, T. R. (2018). Ekonomichnyi zmist konkurentospromozhnosti liudskoho kapitalu v umovakh hlobalizatsii [Economic content of human capital competitiveness in the context of globalization]. *Prychornomorski Ekonomichni Studii. – Black Sea Economic Studies*, Vol. 35, pp. 16-21. [in Ukrainian].
3. Tyurina, Yu. G. & Mulyukova, R. R. (2014). Razvitiye chelovecheskogo kapitala kak napravlenie realizatsii gosudarstvennoy politiki v oblasti nalogooblozheniya fizicheskikh lits [The development of human capital as a direction of implementation of public policy in the field of personal taxation]. *Finansovaya analitika: problemy i resheniya. Nalogovaya politika. – Financial analytics: problems and solutions, Tax policy*, Vol. 36 (222), pp. 37-48. [in Russian].
4. Hrishnova, O. A. (2014). Liudskiy, intelektualnyi i sotsialnyi kapital Ukrainy: sutnist, vzaiemozviazok, otsinka, napriamy rozvytku [Human, intellectual and social capital of Ukraine: Essence, interrelation, estimation, directions of development]. *Sotsialno-trudovi vidnosyny: teoriia ta praktyka. – Social and labor relations: Theory and Practice*, Vol. 1, pp. 34-40. [in Ukrainian].
5. Pyshchulina, O. Yurochko, T. Mishchenko, M. & Zhalilo, Ya. (2018). Rozvytok liudskoho kapitalu: na shliakhu do yakisnykh reform [Development of human capital: on the way to qualitative reforms]. Tsentrazumkova. Zapovit. URL: [http://razumkov.org.ua/uploads/article/2018\\_LUD\\_KAPITAL.pdf](http://razumkov.org.ua/uploads/article/2018_LUD_KAPITAL.pdf) [in Ukrainian].
6. United Nations Development Programme. Human Development Reports. Human Development Data (1990-2018). URL: <http://hdr.undp.org/en/data>.
7. Human Development Report 2019. Beyond income, beyond averages, beyond today: Inequalities in human development in the 21st century. URL: <http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr2019.pdf>.
8. Proekt razvitiya chelovecheskogo kapitala (2019) [Human Capital Development Project]. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/30498/33324RU.pdf?sequence=13&isAllowed=y>. [in Russian].
9. Mirovoy atlas daniy. Ukraina. Ekonomika [World data atlas. Ukraine. Economy] – Gross domestic product per capita based on purchasing-power-parity in current prices. URL: <https://knoema.ru/atlas/Україна/ВВП-по-ППС-на-душу-населення>. [in Russian].
10. The Global Competitiveness Report 2019. World economic forum. URL: [http://www3.weforum.org/docs/WEF\\_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf](http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf).